BOOK REVIEW: POST-HORROR: ART, GENRE AND CULTURAL ELEVATION, AUTHOR: DAVID CHURCH

ABSTRACT

In this study; academician David Church's *Post-Horror: Art, Genre and Cultural Elevation*, published in 2021, is analysed. In this context, firstly, the development of the horror genre in the history of cinema and the scope of academic studies were mentioned. The structure of the protagonists and antagonists in horror films is summarised and the concept of post-horror, which has emerged since the 21st century, is defined. The aforementioned concept is analysed within the framework of David Church's book and the scope of each chapter and the contents of the films examined are discussed with an episodic approach. In the analysis, the production, distribution and exhibition elements of the film industry, the position of directors and audiences, as well as character, time, space, gender, politics and the culture of criticism were taken into consideration. In the conclusion, the shortcomings of the book and its contributions to the field are evaluated.

Keywords: Cinema, Post-Horror, David Church, Book Review.

GİRİŞ

Korku filmleri sinemanın doğuşundan bu yana yapımcılar, yönetmenler ve izleyiciler tarafından en çok tercih edilen türlerden biri olmuştur. İzleyicinin bilinmeyene ya da düşünmek istemediği şeylere doğru yaptığı bu yolculuk, bir bakıma bireyin ya da toplumun kendi içine yaptığı bir ziyarettir ve bu ziyaret çoğu zaman bastırılan düşüncelerin su yüzüne çıkması ya da daha güçlü biçimde bastırılması ile sonuçlanır. Bu ayrım zamanla korku filmlerinin de kendi alt türlerine bölünmesine, sinema endüstrisi tarafından yönetmen, konu ve bütçe gibi başlıklar üzerinden sınıflandırılmasına yol açmıştır. Belki de bu sebeple korku sineması uzun yıllar boyunca çok saygın görülen bir tür olmamış, özellikle *jump scare*[2] adı verilen kavramla özdeşleştirilerek izleyiciye belirli tatminler sağlayan eğlencelik filmler olarak yorumlanmıştır.

[2] İzleyiciyi ani şekilde şaşırtmaya, şok etmeye ve hareket etmeye yönlendiren korku sahnesi (y.n.).

1960'lı yıllardan itibaren psikanalitik ve feminist kuramın sinema ile ilişkilendirilmesiyle korku türü incelenmeye değer bulunmuş, bir bakıma kültürlerin ve toplumların değişimlerine ve davranışlarına ayna tutan bir güce sahip olduğu düşünülmüştür. Michael Ryan, Douglas Kellner, Laura Mulvey, Robin Wood gibi önemli akademisyenlerin şekillendirdiği korku türü incelemeleri; kahramanların davranışlarını toplumsal cinsiyete, politikaya ve kültüre dayalı gelişmelerin bu filmlere etkisi açısından analiz etmişlerdir. Fakat en önemli yaklaşımlardan biri; ötekileştirilen ve canavarlaştırılan antagonistlerin karakter yapılarını ve motivasyonlarını çözümleme girişimi olmuştur. Uzun yıllar boyunca kahraman anlatıları üzerine kurulu olan Amerikan sinemasında bile korku filmlerinin ana kahramanlarından çok antagonistleri popüler hale gelmektedir. *The Nightmare on Elm Street* film serisinden Freddy Kruger, *Friday the 13th* film serisinden Jason Voorhees ve *Halloween* film serisinden Michael Myers gibi karakterler, belirli motivasyonlarla hareket etmektedirler. Dini ve ahlaki kuralların baskısı, ataerkillik içerisinde erkeğe ve kadına atfedilen roller, toplumsal ve kültürel değişimlere duyulan korku gibi başlıklar hem türün muhafazakârlaşmasına hem de yenilenmesine neden olan unsurlardır. Bu bağlamda; *post-horror* (post-korku ya da korku sonrası) olarak tanımlanabilecek yeni bir alt-tür, yenilenmeyi temsil eden bir yaklaşımdır.

21. YÜZYILDA KORKU SİNEMASINA YENİ BİR YORUM: POST-KORKU

İlk olarak 2017 yılında *The Guardian* yazarlarından Steve Rose tarafından ortaya atılan bu kavram; bir korku filmi olarak yola çıkmaktan çok, onun bir takım trüklerini ve klişelerini kullanıp farklı bir eser ortaya koyma düşüncesi ile özdeşleştirilir. Bir filmin konusuna baktıklarında bir hayalet ya da zombi öyküsü gören izleyiciler, bu minvalde bir kavram ve beklenti seti ile sinema salonuna giderler. Fakat karşılaştıkları şey bu beklenti setleriyle bilinçli şekilde oynayan, onları korkudan yerlerinden sıçratmaktan çok daha kişisel ve duygusal bağ kurulabilecek gerçekçi anlatılara yönlendiren filmler olmaktadır. Haliyle izleyici ikiye bölünmektedir: Korku filmi beklentisi karşılanmayan izleyiciler filmleri kötü olarak nitelendirilirken, diğer izleyici grubu filmden çıktığında çok daha fazla soru işareti ve merak duygusuyla salondan ayrılmaktadır. 2010 sonrası çekilmiş, düşük bütçeli bağımsız yapım statüsünde, geleneksel korku filmlerinin eleştirisi olarak yorumlanabilecek bu filmler, elbette ki düşük harcamalarla hali hazırdaki korku filmi izleyicisini yakalama ihtimaliyle yapımcılar için de bir can simidine dönüşebilmektedir.

Diğer taraftan korku filmleri belirli yönetmenlerle özdeşleştirilirken o güne kadar korku filmi çekmemiş ya da sektörde farklı türlerle anılan yönetmenler, kendi kişisel hikâyelerini ve korkularını yansıtacak bir alan buldukları için bu alt türü kullanışlı bir yapı olarak görmeye başlamışlardır. David Lowery, Olivier Assayas ve Peter Strickland gibi yönetmenlerin tercih ettiği bu anlatılar, şüphesiz ki post-korku alt türünün geçici bir heves mi yoksa korku sinemasının geleceğini inşa etmeye başlayan bir temel mi olduğu sorularını ortaya çıkarmaktadır.

POST-HORROR: ART, GENRE, AND CULTURAL ELEVATION KİTABININ İNCELEMESİ

Indiana Üniversitesi Cinsiyet Çalışmaları Bölümü öğretim elemanlarından David Church'ün kaleme aldığı ve 2021 yılında *Edinburgh University Press*'ten çıkan *Post-Horror: Art, Genre and Cultural Elevation* başlıklı kitap, yazarın disiplinlerarası çalışmalarının mikro bir örneği olarak yorumlanabilir. Ağırlıklı olarak cinsiyet politikaları bağlamında yetişkin ve istismar filmleri, video oyunlarında şiddet ve korku sineması gibi konularda çalışan yazar, bu eserinde de ilk bakışta oldukça kapsamlı ama nihayetinde bütüncül bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Giriş ve içerik kısmında belirli başlıkların yanı sıra alt türe ait filmlerle örneklendirme yoluna giden Church, son on yılın korku sinemasını yapım-dağıtım-gösterim gibi endüstriyel pratiklerle okumaya çalışırken yukarıda bahsettiğimiz soruların da cevabını aramaktadır.

Apprehension Engines: Defining a New Wave of Art-Horror Cinema (Endişe Motoru: Yeni Bir Dalga Tanımlamak Sanat-Korku Sineması) başlıklı giriş bölümünce Church (2021, s. 3), post-korku teriminin aslında önemli olduğu kadar ayırıcı bir terim olduğuna değinmektedir. Post-korkunun yaygın kullanımına karşın *yükseltilmiş korku* (elevated horror) terimini tercih eden yazar, ilk terimin kendisinden öncesini yok sayma riski taşıdığını belirtir. Ortak estetik ve temalara geçmeden önce bu alt türün temellerinin daha geçmişe dayandığını ancak bir sınıflandırma yapılmadığını ifade etmektedir. Bugünkü sınıflandırma ise post-korku filmlerinin daha çok festival izleyiciliği üzerinden minimal sanat filmleri kategorisine yerleştirilmesiyle ilgilidir. Böylece birçok eleştirmen tarafından küçük görülen korku türünün aslında bu türe saygınlık kazandırmaya yönelik bir halkla ilişkiler faaliyetiyle post-korkuya yönlendiği ihtimalini aklımızda tutmamızı ister. Bu filmlerin sanatsal değerleri kadar kültürel beğeni kalıplarına uygunluğu ve sektör aygıtlarıyla alışverişi de önem kazanmaktadır. Yavaş tempo, sade üslup, ciddi

temalar, belirsiz anlatılar ve güvenilmez anlatıcılar gibi unsurlar daha çok birer üslup güncellemesi olarak kabul edilebilir.

“Slow,” “Smart,” “Indie,” “Prestige,” “Elevated”: Discursive Struggle for Cultural Distinction ("Yavaş," "Akıllı," "Bağımsız," "Prestijli," "Yükselmiş": Kültürel Ayrım için Söylemsel Mücadele) başlıklı ikinci bölüm, adından da anlaşılacağı üzere türe getirilmiş terimlere yönelik eleştirel bir söylem üretmektedir. Sosyal medyanın gelişimiyle birlikte film eleştirmenliğinin biçim değiştirmesi, belirli insanların görüşleri dışında herkesin filmlere dair fikirlerini yazabilmesi, hızlı ve dikkat çekici olma gerekliliğini getirmektedir. Bu bağlamda post-korku için kullanılan çeşitli terimler, dikkatleri bu alt türe çekse de doyurucu ya da tutarlı bir söylem üretmekten uzaktadır. Daha çok korku filmi fanatikleri ile eleştirmenler arasında fikir ayrılıklarına yol açan bu tür yaklaşımlara karşın Church (2021, s. 57), korku hayranlarının alt-kültürel adanmışlığı ile türe yeni dahil olan eleştirel kabule dayalı izleyiciler arasında bir uzlaşmanın mümkün olduğunu iddia etmektedir. Bu yaklaşım ilk bakışta fazla iyimser görünse de, gişe sineması ile bağımsız sinema arasındaki uçurumun kapanması ve orta bütçeli yapımların kaybolduğuna yönelik endişelerin giderilmesi açısından post-korku tartışması yararlı sonuçlar yaratabilir.

Grief, Mourning, and the Horrors of Familial Inheritance (Keder, Yas ve Ailesel Mirasın Dehşeti) adını taşıyan üçüncü bölümde post-korku türünün tekrarlayan temalarından biri olan kayıp sürecinin üzerinde durulur. Fakat kayıp süreci ve bununla mücadele bir yas tutma durumundan çok geçmiş günahların ve hataların su yüzüne çıkması ile gerçekleşir. Bölümde bahsi geçen *Hereditary* (2018, yön. Ari Aster) filminde olduğu gibi annenin geçmiş günahları, sonraki neslin özel yaşamına bir tecavüz niteliği taşımaktadır. Anneler gibi çocuklar da ebeveynleri için birer canavara ya da ötekiye dönüşebilir. Bu durumda koşulsuz sevginin mümkün olup olmadığı tartışmaya açılmaktadır. Bütün korkular kuşaktan kuşağa genetik biçimde aktarılırken, çözüm sürecinden çok bir kabullenme anlatısı benimsenir. Church’e göre (2021, s. 95); “bu filmlerde kahramanların duygusal benliklerinin altı oyulurken, acı çeken bu kişilere yönelik kedere dayalı bir psikolojik şiddet uygulanır.”

Psikolojik şiddetin bir başka türü olan psikolojik manipülasyon (gaslighting) kavramı da *Horror by Gaslight: Epistemic Violence and Ambivalent Belonging (Psikolojik Manipülasyon Dehşeti: Epistemik Şiddet ve İkircikli Aidiyet)* başlıklı dördüncü bölümün konusudur. Yine Ari Aster’in yönetmenliğini üstlendiği *Midsommar* (2019) ile *Get Out*

(2017, yön. Jordan Peele) filmlerini merkezine alan bölüm, odak noktasına romantik ilişkileri koyar ve kağıt üstünde mükemmel görünen ilişkilerin toksik hale gelmesinde politik ve kültürel faktörleri de ekler. Bir gruba ait olma, ötekileştirme ve sosyal eşitsizlikler gibi kavramlar hem kültürel dogmalara hem de ırkçılığa kadar uzanmaktadır. Ayrıcalıklı kabul edilen kimliklerin belirli ortamlarda ötekileşmesi ya da öteki olarak kabul edilen bireylerin kendilerine has güçleriyle sorunları çözmesi gibi ters köşe anlatılar, izleyicide çözümden çok yine huzursuzluk duygusunu yaratma görevini üstlenir. Toplum tarafından kurbanlaştırılarak manipülasyona açık hale gelen karakterler ideal düzeni kurmaktan çok diğerini manipüle ederek sorunlu bir zafere imza atmaktadırlar.

Karakterlerin yalnız ya da çaresiz hissetmesinde sosyal çevreleri kadar yer aldıkları mekânlar da etkilidir. *Beautiful, Horrible Desolation: Landscape in Post-Horror Cinema (Güzel, Korkunç Issızlık: Manzara içinde Korku Sonrası Sinema)* başlıklı beşinci bölüm de Church'un (2021, s. 135) deyimiyle izleyiciye "duygusal bir ıssızlık sunan vahşi kırsal manzaraları" ele almaktadır. Post-korku filmlerinin; fiziksel ortamları bir duygulanım yaratma amacıyla kullandığı görülmekte ve bu yaklaşım, türe atfedilen minimalist yapımlar özelliğiyle uyum taşımaktadır. Vahşi doğada geçen filmler karakterleri yalnızlaştırırken mekânı da tekinsizleştirir. Fakat bu tekinsizlik, ağacın arkasından çıkan canavarlardan çok karakterlerin kendi ruh hallerinin dengesizliğine dayanır. Bu coğrafyada ne aradığını bilmediği için kendi içerisinde en kötüsünü bulan karakterlerden toplum tarafından buraya sürüldüğü için intikam arayan iblislere dönüşen anti-kahramanlara kadar oldukça geniş bir kahraman yelpazesi sunulur. *The Witch* (2015, yön. Robert Eggers) ve *Hagazussa: A Heathen's Curse* (2017, Lukas Feigelfeld) gibi cadılıkla suçlanan ana karakterleri içeren filmlerin bu coğrafyalarda geçmeleri şaşırtıcı değildir. Doğanın bereketi ve tehlikeleri, bir anlamda bu filmlerdeki erkek karakterler için kadınlarla eş değer bir bereket ve tehdit anlamına da gelmektedir.

Queer Ethics and the Urban Ruin-Porn Landscape: The Horrors of Monogamy in It Follows (Queer Etik ve Kentsel Harabe-porno Manzarası: It Follows'ta Tekeşliliğin Dehşeti) isimli yedinci bölüm ise aslen Church'ün 2018 tarihli bir makalesine dayanmaktadır. Önceki bölümle bağlantılı olarak yazar, bu sefer vahşi bir manzara olarak Amerika Birleşik Devletleri'nin endüstriyel çöküşteki şehri Detroit'i merkezine alan *It Follows* (2014, yön. David Robert Mitchell) filmini inceler. *It Follows*, 60'lı yıllarda banliyö hayatı ile özdeşleşen Amerikan rüyası mitinin yıkılışını güncel bir post-korku

malzemesine çevirirken, bu kötü mirası taşımak zorunda kalan gençleri cinsel ilişkiler nedeniyle öldüren bir antagonisti ön plana çıkarır. Gençler ölmemek için birbirleriyle cinsel ilişki kurmak zorunda kalmakta ve laneti bir sonraki kişiye geçirmektedir. İlginç şekilde gençlerin aileleri filmde çok az görünürler ve tamamen edilgendirler. Bu bağlamda post-korku yaklaşımıyla geleneksel korku filmlerinde sıklıkla rastlanan ailenin kutsallığı ve tek eşlilik kavramları tartışmaya açılır. Hatta antagonistin hem heteroseksüel hem de homoseksüel çiftlerin peşine düşmesi, kendi içerisinde bir eşitlik ironisi de taşımaktadır.

Existential Dread and the Trouble with Transcendence (Varoluşsal Dehşet ve Aşkınlık Sorunu) başlıklı son bölüm ise bedensel dehşetten ruhsal dehşete geçiş yapar. Hayalet figürünün temsil ettiği korku değerlerini tersyüz eden bu yaklaşım, intikamcı ruh ögesi yerine arada sıkışmış ve hiçbir yere ait olmayan ruhların temsiline odaklanır. Ölüm bir son ya da başlangıç olmaktan çok bir hiçlik halidir ve hayaletler yeniden birey olmak isteğiyle yanıp tutuşurlar. Önceki bölümlerde görüldüğü üzere; antagonistler kötülük yapmaktan çok belirli duygulara ya da motivasyonlara sahip, anlayış ve empati bekleyen ya da güncel toplumsal değişimleri yansıtan karakterlere dönüşmüşlerdir.

TARTIŞMA

Church'ün kitabı genel olarak ele alındığında post-korku başlığını bir akım ya da türden çok bir yaklaşım biçiminde ele aldığı söylenebilir. Korku türü sona ermemekte ya da yeni bir şey başlamamakta, yükselme ve değişim özelliği göstermektedir. Sinema tarihindeki birçok tür benzer değişimlerle sınanmış ve kendilerinden sonra gelen türlere ve filmlere yol göstermişlerdir. Post-korku da dehşetin öznesini ve nesnesini değiştirerek bizzat bireyin ya da kahramanın kendisine yönlendirmekte; şiddet, cinsiyet ve politika gibi konulardaki değişim ve bu değişime karşı duyulan direnç çatışmasını bir çıkış noktası olarak kullanmaktadır. Keder, suçluluk, üzüntü gibi insani duygular bir acıma yaratmaktan çok problemi büyüten ya da bilinçdışındaki şiddeti bastıran birer göstergeye dönüşmüştür. İnsana özgürlük veren doğa kadar kendisini huzurlu hissettiği evi de bireyin kişiliğiyle birlikte değişim gösterebilir ve bir tehdit unsuruna dönüşebilir. Tam da bütün bu belirsizlik ve güvensizlik hissi, post-korku için biçilmiş bir kaftandır. Her şeyin temelinde bireysel kaygılar, acılar, pişmanlıklar bulunur ve bu nedenle yanlış kararların biri diğerini izler. Kahraman, artık kendi hayatının antagonistidir.

Church'ün kapsamlı ve yenilikçi çalışması, birtakım eksiklikler de içermektedir. Öncelikle post-korku kavramını tür açısından ele almamayı tercih etse de onun yerine yükseltilmiş tür kavramını kullanmaktadır. Bu yaklaşım; yine korku sineması açısından ayrımcı bir tutum olarak algılanabilir. Bir alt tür olarak nitelendirilebilse de tür sineması açısından aşağı ya da yüksek sanat örneklerini sınıflandırmak, öncelikle o türle ilişkili izleyiciler açısından kabul edilemez bir duruma dönüşebilmektedir. Bu açıdan Church'ün tercihi tıpkı Rose'un yaptığı tanımlama gibi yanlış değil ama tartışılmaya muhtaçtır. Diğer göze çarpan bir problem ise incelenen filmlerinin büyük çoğunluğunun beyaz ve erkek yönetmenlere ait olmasıdır. Church bu tercihini pandemi dönemi sonrasındaki filmlere yer verme şansının olmamasıyla açıklasa da pandemi öncesinde de kadın ya da siyahi yönetmenlere ait birçok post-korku filmi vizyona girmiştir. Bu bağlamda post-korku'nun önemli bir özelliği olan toplumsal cinsiyet ve ırk kavramlarını sorgulama yaklaşımı, eserde yetersiz bir örneklemde incelenmektedir.

SONUÇ

Genel toplama bakıldığında ise birtakım eksikliklere rağmen David Church'ün *Post-Horror: Art, Genre and Cultural Elevation* isimli eseri; sadece akademisyenler veya korku türünü takip eden izleyiciler ve okuyucular için değil, sinema tarihine meraklı insanlar için de erişilebilir üsluba ve tutarlı içsel tartışmalara sahip bir kitaptır. Korku filmlerinden ayrı tutulamayacak izleyici kavramına olan içten yaklaşımı, filmlerin ortaya çıktığı dönem ile sinema tarihi arasında kurulan bağlantıları ve toplumsal tabuları ve mitleri tartışmaya açması ile hem çağdaş hem de eleştirel bir eser olarak düşünülebilir. Özellikle günümüzde filmleri izleme, üzerine konuşma ya da yazma alışkanlıklarımızın nasıl değiştiği düşünüldüğünde korku türü özelinde okuyucuya sunduğu mikro evren, muhakkak ki farklı çalışmalara da ilham kaynağı olacaktır.